

ІКТ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА У ПРОЦЕСІ ПІЗНАННЯ ПРАВА

Х.Б. РОМАНІВ, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Львівський державний університет внутрішніх справ
E-mail: solomchak@ua.fm

Анотація. Суспільні зміни, розвиток системи правового забезпечення, підвищення якості суспільного життя висуває нові вимоги до правової освіти і до професії юриста, зокрема. Рівень підготовки юристів у вищих навчальних закладах вимагає пошуку нових інформаційних методів та засобів, які мають використовуватися як у процесі підготовки на рівні забезпечення відповідного методичного матеріалу, так і в процесі викладання правових наук, враховуючи в тому числі і забезпечення студента-юриста відповідною базою для самостійної підготовки. Новітні технології – ІКТ повинні сприяти творчому потенціалу студента, його фаховості та вмінню виконувати правові завдання, які моделюються у процесі навчання із якими студент безпосередньо матиме справу вже у своїй практичній діяльності.

Виявлено, що стиль та характер навчально-виховного процесу формує відношення студентів до обраної спеціальності та моделює майбутнє професійної діяльності, тому для того щоб усвідомлювали студенти-правники перспективи майбутньої професійної діяльності необхідне створення відповідних психолого-педагогічних умов, які відповідають за особливості організації змісту професійного навчання. До таких педагогічних умов, які формують професійність у студентів-правників та на які повинні бути спрямовані зусилля держави та вищого навчального закладу, слід віднести: збагачення змісту правової інформації та посилення її значення через впровадження ІКТ; спрямування освітнього процесу на формування у студентів-правників цінності права та моральних орієнтирів; спеціальна підготовка педагогічного складу з відповідною правовою та інформаційною компетенцією; відповідне методичне забезпечення, яке б включало інформаційні технології; відтворення ситуацій за допомогою ІКТ, які б максимально були наближені до реальних; організація комунікації між студентом та викладачем, в тому числі з використанням ІКТ; забезпечення безперервності удосконалення своїх знань через самостійну роботу; стимулювання розвитку у студентів активної правової позиції за допомогою створення єдиного інформаційно-освітнього середовища.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, правова освіта, інформаційне суспільство, правосвідомість, компетентність, правова інформація, правові знання

Актуальність.

Правова освіта у сучасних умовах модернізації системи української освіти в сторону її інтеграції у світовий освітній простір є віссю правового виховання та виховує в майбутніх юристів готовність до сумлінного виконання службових обов'язків і дотримання правової дисципліни, формує ціннісні установки, орієнтовані на правову поведінку. Професіоналізм формується в першу чергу через освіту, тому професійний юрист – це утвердження себе в галузі права через знання та майстерність. Правова освіта повинна забезпечити ці знання та майстерність, розуміння прав і основних свобод людини, визнаних законодавством країни і міжнародним правом, своїх обов'язків та відповідальності перед державою та іншими громадянами, етичних та правових принципів, моральних ідеалів задля головної мети – додержання правового порядку.

Однією з важливих умов підвищення якості підготовки фахівців у галузі права є формування високих професійних та моральних якостей у студентів. Це завдання є особливо актуальним, оскільки завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям, які допомагають розв'язати різноманітні правові задачі студентам-юристам підвищується якість професійної підготовки випускників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

До дослідників, які вивчали питання використання ІКТ у освіті, зокрема у правовій, слід віднести: Б.С. Гершунського, Р.С. Гуревич, В.А. Зелінську, М.Ю. Кадемію, М.М. Козер, В.А. Луппу, Н.І. Логінову,

С.І. Нетьосова, Н.Г. Русіну, І. Савченко, О.С. Федорчук, М.І. Шермана, С.В. Шийку, О.В. Шмирова та ін.

Мета статті – розкрити ІКТ як педагогічну умову та інструмент пізнання права.

Результати.

Одним з головних завдань правової освіти на сучасному етапі є побудова такого процесу навчання, який став би основою формування професійної свідомості та сприяв кваліфікованості, конкурентоспроможності, творчості юристів та умінню вирішувати правові проблеми швидко і своєчасно. Лише вдосконалення правової освіти, введення нових інформаційних технологій навчання зможе виховати юристів нового покоління з високою правовою активністю та правосвідомістю, що відповідають вимогам сучасного європейського співтовариства та очікуванням наших громадян. Сучасна система вітчизняної професійної освіти зазнала суттєвих змін. Це зумовлено наближенням вітчизняної правової системи до європейської, де на перший план висуваються права і свободи людини і громадянина, правові цінності, засади справедливості, свободи та рівності. Наша держава прагне стати членом європейського співтовариства, тим самим розширюючи права громадян та громадянських об'єднань, створюючи рівні умови в ринковій економіці, забезпечуючи судовий захист прав і свобод громадян, підсилюючи захист підприємництва тощо. Однак, це лише перші та «маленькі» кроки, оскільки наша держава перебуває у перехідному становищі, зумовленому економічними та соціальними умовами. Втім, «великим» кроком, що зумовив поштовх в освіті стали останні тенденції світо-

вого розвитку, що зумовлені переходом до інформаційного суспільства. Інформаційне суспільство характеризується тим, що збільшується роль інформації і знань, стає безперешкодним доступом до інформації через збільшення інформаційних ресурсів, постійна поява нових та модифікація старих інформаційних та комунікаційних технологій у всіх галузях суспільства та науки.

Під інформаційним суспільством прийнято розуміти нового типу суспільство, що формується як наслідок глобальної соціальної революції, породженої бурхливим розвитком і конвергенцією інформаційних і комунікаційних технологій, у якому визначальною умовою благополуччя кожної людини і кожної держави стають знання, які є відкриті та доступні, а їх обмін не має часових, просторових та інших обмежень. Це сприяє взаємопроникненню культур та відкриває кожному співтовариству нові можливості для само ідентифікації (Федорчук, 2009: 45–47). Основними ознаками інформаційного суспільства є значне збільшення обсягів інформаційних ресурсів, поява нових та постійна модифікація існуючих у всіх сферах людської діяльності інформаційних та комунікаційних технологій. Професійна правосвідомість студента-юриста передбачає професійну інформованість, що прогнозує компетентність у сфері чинного законодавства і практики його реалізації, виражається у достатньо глибоких та професійно необхідних знаннях про право та закономірності його буття, що дозволяє займатися професійною юридичною діяльністю (Жидовцева, 2012: 309).

Інформатизація юридичної освіти повинна здійснюватися в межах двох основних цілей:

1) підготовка фахівців для наступної професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства;

2) підвищення рівня підготовленості фахівців шляхом удосконалення наявних та розробки нових, більш ефективних методик навчання на основі сучасних інформаційних і комунікаційних технологій (Федорчук, 2009: 53–54).

Слід погодитись, що в сучасних умовах завдання правової освіти полягає в: наданні студентам повноцінних юридичних знань з навчальних дисциплін (у межах встановлених програм), навичок умілого застосування теоретичних положень у процесі практичної діяльності; формуванні переконаності у необхідності після закінчення вищого навчального закладу безперервного удосконалення своїх знань (Стрельцова, 2015: 354).

Гіпершвидка трансформація постіндустріального суспільства в інформаційне співтовариство, де виробництво і споживання інформації є найважливішим видом діяльності, а інформація визнається найціннішим ресурсом, зумовило визнати найефективнішим засобом підвищення якості професійного навчання – інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) (Савченко, 2014: 68–69). Однією із актуальних проблем інформатизації юридичної освіти є формування навичок застосування ІКТ для фахової діяльності, що є важливим компонентом професійності майбутніх правознавців. Інформаційно-комунікаційні технології, які використовуються у навчальному процесі, розглядаються як один із засобів пізнання навколишнього світу, набуття умінь і навичок вдосконалення професійної майстерності. Вони допомагають адаптуватися майбутнім фахівцям до життя у

сучасному суспільстві та як і будь-які інші педагогічні технології, інформаційні технології навчання ґрунтуються на високому професіоналізмі викладачів, співпраці та творчості між викладачем і студентом, атмосфері довіри, відповідній матеріальній та методологічній базі, відповідальному ставленню студентів до засвоєння теоретичного матеріалу й оволодіння відповідними вміннями та навичками (Федорчук, 2009: 162, 14).

Юридична освіта має бути комплексною та враховувати усі без винятку аспекти. Так, на сьогодні, коли панує тотальна комп'ютеризація та автоматизація процесів документообігу у більшості державних органів виникає нагальна потреба вироблення досконалих комп'ютерних навичок у майбутніх юристів. Тому, студенти юридичних вишів уже з перших курсів мають швидко орієнтуватись в електронних реєстрах та законодавчій базі для того, щоб у подальшій професійній діяльності робота з електронними ресурсами потребувала мінімум часу і була максимально ефективною (Крикливий, 2016: 12).

У процесі підготовки майбутніх фахівців-правознавців використання ІКТ має одне із найбільших значень, адже такі технології надають більше можливостей у виборі джерел й опрацювання значної кількості правової інформації; дають змогу створювати різні ситуації, які доведеться вирішувати у професійній діяльності; сприяють спілкуванню між особистостями. ІКТ стали однією із причин зміни звичної системи міжособистісних відносин і цінностей на складні суспільні відносини, внаслідок яких головного значення набувають вміння особистості швидко адаптуватися в довкіллі з усвідомленням реальних

умов і складнощів у міжособистісних стосунках. Завдяки застосуванню ІКТ створюється відкрита система інтенсивного навчання, яка адаптується під індивідуальні можливості того, хто навчається, що сприяє розвитку його особистості, тобто майбутньому фахівцю надається можливість вибору відповідної йому програми та технології навчання. ІКТ розвиває алгоритмічне і творче мислення, дає змогу виконувати завдання евристичного і дослідницького характеру в середовищі моделюючих програм, активізує пізнавальну діяльність, сприяє розвитку комунікаційних здібностей, формує вміння в ухваленні оптимальних рішень і адаптації у складній ситуації під час комп'ютерних експериментів на підставі моделюючих програм, які адаптуються до можливостей тих, хто навчається, шляхом надання індивідуальних завдань, які стимулюють їх до поліпшення результатів. Сучасні ІКТ дають змогу підвищити рівень самоосвіти, мотивації навчальної діяльності, надають абсолютно нові можливості для творчості, набуття і закріплення різних професійних навичок (Логінова, 2012: 78).

Використання ІКТ засобів у навчальному процесі, зокрема серед студентів-правознавців стає важливою складовою індивідуального розвитку кожного правознавця та суспільства в цілому. Студент при використанні ІКТ використовує такі форми: аналіз нормативно-правових актів, підготовка та представлення доповідей на основі презентаційних технологій, розробка схематичних та візуально-графічних моделей, заповнення таблиць, підготовка рефератів, виконання тестів та тестових завдань тощо (Нетьосов, 2010: 24).

До переваг використання ІКТ у навчальному процесі відносять: організація пізнавальної діяльності шляхом моделювання; індивідуалізації навчання; імітація типових професійних ситуацій; ефективне тренування знань, умінь і навичок; застосування одержаних знань у наукових дослідженнях; автоматизований контроль результатів навчання; здійснення зворотнього зв'язку; можливості об'єднання в навчальних програмах візуальної та звукової форм; розвиток творчого мислення (Гуревич, Кадемія & Шевченко, 2012: 34). І. Савченко до переваг використання ІКТ відносить: сприяння створенню відкритого освітнього простору; забезпечення як студентів, так і викладачів новим концептуальним інструментарієм пізнавального характеру; більш упевнена побудова власної траєкторії навчання; підвищення раціональності й ефективності навчання; розвиток інтелектуальних, творчих здібностей студентів щодо самостійного здобування нових знань; більша привабливість для студентів; відкриття суб'єктам навчання доступу до нетрадиційних різнопланових джерел інформації; легкість засвоєння матеріалу порівняно з традиційними засобами навчання (Савченко, 2014: 75).

Складовою комп'ютерно-інформаційної підготовки майбутніх правників є напрацювання ними стійких навичок роботи з правовими інформаційно-пошуковими системами, що дозволяє майбутньому юристу впевнено орієнтуватися у мінливому правовому полі, адекватно реагувати на зміни і доповнення у чинному законодавстві. В умовах інформаційного суспільства невід'ємною складовою професійної діяльності правознавця стають: коректне і впевнене володін-

ня комп'ютерними засобами пошуку і зберігання правових матеріалів, навички аналізу нормативно-правових актів на предмет відповідності і придатності для кваліфікації фабул правових задач, підготовка власних документів з використанням знайдених правових інформаційних матеріалів (Шерман, 2011: 46).

Отже, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології у правовій діяльності студент має можливість своєчасно отримувати повну і достовірну інформацію та ефективно використовувати її для виконання поставлених навчально-професійних завдань. Використання ІКТ виробляє у студентів уміння обирати шляхи розв'язання життєвих, особистих і професійних проблем, розвиває творчі здібності, здатність самостійно поповнювати правові знання (Логінова, 2012: 72). Особливе місце у правовій освіті займає потенціал ІКТ, в основі якого лежить розвиток пізнавальних навичок студентів, умінь самостійно структурувати і актуалізувати свої правові знання. Актуалізує дане питання і те, що аналіз сучасної ситуації у вищій професійній школі показав: в навчальному процесі перевищують традиційні технології з низьким рівнем використання інноваційних технологій; відсутні технології, орієнтовані на систематичне використання інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) в юридичній підготовці майбутніх спеціалістів (Кручинин & Кручинина, 2012: 19–22).

Ставлення студентів до обраної спеціальності багато в чому визначається характером навчально-виховного процесу, який моделює майбутнє професійної діяльності. Для усвідомлення перспектив майбутньої фахової діяльності необхідне ство-

рення психолого-педагогічних умов, які зумовлюють специфічні особливості організації змісту професійного навчання (Федорчук, 2009: 100). Психолого-педагогічні умови розвитку студентів-юристів – це сукупність заходів в освітньому процесі, що забезпечують досягнення майбутніми фахівцями необхідного рівня правосвідомості (Кононенко). До таких педагогічних умов, які формують професійність у студентів-юристів та на які повинні бути спрямовані зусилля держави і наукового співтовариства, можна віднести наступні: включення в освітній процес компетенцій, спрямованих на розуміння і облік в подальшій професійній діяльності цінності права; створення єдиного інформаційно-освітнього (цифрового) середовища; спеціальна педагогічна і методична підготовка науково-викладацького складу кафедр; націленість освітнього процесу на розвиток правосвідомості протягом усього періоду навчання; організація суб'єктної взаємодії; впровадження компетентнісного підходу до визначення змісту, форм і методів освіти і виховання (Стародубцева, 2018: 229).

Педагогічні умови, що забезпечують розвиток студентів розкриваються через збагачення змісту правової інформації та посилення її ціннісно-смыслових аспектів; використання ситуацій, максимально наближених до реальності майбутньої професійної діяльності студентів; стимулювання розвитку у студентів активної правової позиції (Ніколаєнко, 2014: 61). До таких педагогічних умов, які формують професійність у студентів-правників та на які повинні бути спрямовані зусилля держави та вищого навчального закладу, слід віднести: збагачення змісту правової

інформації та посилення її значення через впровадження ІКТ; спрямування освітнього процесу на формування у студентів-правників цінності права та моральних орієнтирів; спеціальна підготовка педагогічного складу з відповідною правовою та інформаційною компетенцією; відповідне методичне забезпечення, яке б включало інформаційні технології; відтворення ситуацій за допомогою ІКТ, які б максимально були наближені до реальних; організація комунікації між студентом та викладачем, в тому числі з використанням ІКТ; забезпечення безперервності удосконалення своїх знань через самостійну роботу; стимулювання розвитку у студентів активної правової позиції за допомогою створення єдиного інформаційно-освітнього середовища.

Інформаційно-комунікаційні технології, що використовуються у навчальному процесі сприймаються як один з інструментів пізнання права, набуття правових умінь і навичок, вдосконалення професійної майстерності. Професійне навчання повинне будуватися не лише на професійності викладачів, комунікації студента з викладачем, відповідному методологічному забезпеченню, сумлінному ставленню студентів до навчання, відповідному обсягу правових знань, що становлять основу теоретичного матеріалу, але й на уміннях і навичках, пов'язаних з використання інформаційно-комунікаційних технологій, що є необхідною складовою професійної діяльності юриста.

Аналіз літератури показав, що попри очевидні можливості ІКТ, їх використання у вищих навчальних закладах за спеціальністю «правознавство» забезпечує педагогічний та навчальний процес наступним:

- особистісною орієнтацією навчання, тобто урахування особливостей конкретного студента-правника;
- трансформуванням навчання відповідно до сучасних вимог суспільства: перехід від традиційних методів навчання до нових педагогічних технологій, відповідних ІКТ;
- можливістю постійного контролю за рівнем обізнаності студента-правника через автоматизований контроль результатів навчання, зокрема тестування на комп'ютері;
- педагогічною та студентською комунікацією через створення спільнот у мережі Інтернет, що сприяє обміну інформацією, педагогічним досвідом, консультуванню;
- постійним удосконалення педагога через неперервність та постійність навчання новим ІКТ;
- формуванням нового типу правового мислення як викладача, так і студента-правника.

Висновки і перспективи.

Застосування ІКТ як інструменту пізнання права при підготовці студентів-правників приводить до збагачення педагогічної та організаційної діяльності вищих навчальних закладів освіти наступними можливостями: уміннями та навичками професійної майстерності; можливістю у більшому виборі джерел правової інформації; моделюванням різних правових ситуацій, які можуть виникнути у професійній діяльності; врахуванням індивідуальних можливостей студентів-правників; закріпленням професійних навичок; ефективним тренуванням пам'яті, знань і навичок; автоматизованим контролем результатів навчання; об'єднанням візуальних і звукових форм підвищення ефективності навчання; легкістю засвоєння ма-

теріалу; швидкістю реагування на зміни і доповнення в чинному законодавстві; підготовкою власних електронних документів; своєчасністю в отриманні повної та достовірної інформації; поглибленню знань про методи обробки та поширення, зберігання інформації за допомогою ІКТ; збагачення форм доступу до правової інформації; допомогою в прийнятті ефективних правових рішень; широкими можливостями для аналітичної діяльності з правовими документами; зручною роботою з великими масивами правової інформації; можливістю створювати власні бази даних; постійним моніторингом за правовою інформацією; мінімізацією витрати часу й засобів на пошук правової інформації; можливістю подальшої локалізації окремих фрагментів електронних текстів; зростанням продуктивності під час навчання; скорочення часу на розкриття правової проблеми; підвищенням правової активності; створенням комфортного середовища навчання; прискоренням передачі правового досвіду у навчанні; комп'ютерною візуалізацією правових ситуацій; здійсненням тренування у процесі навчання.

Список використаних джерел

1. Федорчук О.С. Формування у майбутніх правознавців навичок професійного застосування інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... канд. наук: 13.00.04. 2009. 258 с.
2. Жидовцева О. А. Структура та функції професійної правосвідомості. Форум права. 2012. № 1. С. 307–312.
3. Стрельцова Є.Д. Проблеми вищої юридичної освіти в Україні: сучасність та перспективи. Ювілейна збірка наукових праць: присвячена 150-річчю Одеського нац. ун-ту ім. І.І. Мечникова. Одеса: ОНУ, 2015. С. 342–355.

4. Савченко І. Інформаційно-комунікаційні технології як ефективний інструмент реалізації інноваційних педагогічних ідей у практику навчально-виховного процесу ПТНЗ. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2014. № 1. С. 68–79.
5. Крикливий М.Ф. Матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності: важливість створення належних умов для практичної підготовки майбутніх. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна юридична освіта: досвід минулого – погляд у майбутнє». 2016. С. 11–13.
6. Логінова Н.І. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі персоналізації підготовки майбутніх правознавців. Юридична психологія та педагогіка: Науковий журнал. Київ: Київський національний університет внутрішніх справ, 2012. Випуск 2(12). С. 71–79.
7. Нетьосов С.І. Навчання основ правознавства з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Харків: Вид. Група «Основа», 2010. 291 с.
8. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Шевченко Л.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / за ред. Р.С. Гуревича. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
9. Шерман М.І. Правова інформаційно-пошукова система «ЛІГА:ЗАКОН.Юрист» як засіб комп'ютерної підтримки навчання правових дисциплін. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. 2011. № 11. С. 46–51.
10. Кручинин М.В., Кручинина Г.А. Моделирование процесса формирования профессионального правосознания студентов неюридических специальностей в высшем образовании. Журнал Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. 2012. № 3 (1). С. 17–24.
11. Кононенко С.В. Теорія і практика формування правосвідомості у майбутніх юристів. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2011. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_4_33 (дата звернення: 12.08.2020 р.).
12. Стародубцева О.М. Особенности воспитания профессионального правосознания у курсантов вузов войск национальной гвардии российской федерации. Вестник ТГПУ (TSPU Bulletin). 2018. 5 (194). С. 226–231.
13. Ніколаєнко С.І. Виховання професійної правосвідомості майбутнього юриста у процесі вивчення «Юридичної психології». Психологічна просвіта у сучасному суспільстві: методологія, досвід, перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 20–21.11.2014 р. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2014. С. 60–61.

References

1. Fedorchuk, O.S. (2009). Formuvannia u maibutnikh pravoznavtsiv navychok profesiinoho zastosuvannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Formation of Future Lawyers Skills in the Professional Application of Information and Communication Technologies]. Kyiv, 2009 (in Ukrainian).
2. Zhydovtseva, O.A. (2012). Struktura ta funktsii profesiinoi pravosvidomosti. Forum prava [The structure and functions of professional justice. Forum prava], 1: 307–312 (in Ukrainian).
3. Streltsova, E.D. (2015). Problemy vyshchoi yurydychnoi osvity v Ukraini: suchasnist ta perspektyvy [Problems of great legal education in Ukraine: the prevalence of that perspective]. Yuvileyna collection of scientific works: assigned to the 150th richest of Odessa nat. un-tu im. I.I. Mechnikov. Odessa: ONU, 342–355 (in Ukrainian).
4. Savchenko, I. (2014). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii yak efektyvnyi instrument realizatsii innovatsiinykh peda-

- hohichnykh idei u praktyku navchalno-vykhovnoho protsesu PTNZ. Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity [Information and communication technologies as an effective tool for the implementation of innovative pedagogical ideas in the practice of the educational process of vocational education institutions. Pedahohika i Psykholohiya Profesiynoyi Osvity], 1: 68–79 (in Ukrainian).
5. Kriklyv, M.F. (2016). Materialno-tekhniche zabezpechennia osvitnoi diialnosti: vazhlyvist stvorennia nalezhnykh umov dlia praktychnoi pidhotovky maibutnikh [Material and technical safety of educational performance: the importance of the establishment of good minds for the practical preparation of the future]. Collection of materials of the International Scientific and Practical Conference «Current legal coverage: until the past – look at the Maybut», 11–13 (in Ukrainian).
 6. Loginova, N.I. (2012). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii u protsesi personalizatsii pidhotovky maibutnikh pravoznavtsiv. Yurydychna psykholohiia ta pedahohika: Naukovyi zhurnal [Information and communication technologies in the process of personnel preparation for the preparation of legal studies. Legal psychology and pedagogy: Science journal]. Kiev: Kiev National University of Internal Affairs, 2 (12): 71–79 (in Ukrainian).
 7. Netyoso, S.I. (2010). Navchannia osnov pravoznavstva z vykorystanniam informat-siino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Introduction of the foundations of legal science with the help of information and communication technologies]. Kharkiv: View. Group «Osnova», 291 (in Ukrainian).
 8. Gurevich, R.S., Kademiya, M.Yu. & Shevchenko, L.S. (2012). Informatsiini tekhnolohii navchannia: innovatsiinyi pidkhid [Informatsionnye tekhnologii navchannya: innovatsiyny pidhid]; for ed. R.S., Gurevich. Vinnytsia: TOV company «Planer», 348 (in Ukrainian).
 9. Sherman, M.I. (2011). Pravova informat-siino-poshukova systema «LIHA:ZAKON. Yuryst» yak zasib komp'uternoi pidtrymky navchannia pravovykh dystsyplin. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova [Legal informational system «LIGA: ZAKON. Jurist» as a computer pedagogy of legal disciplines]. Science hour writing of NPU imene M. P. Dragomanov. Series 2: Computer-based systems, 11: 46–51 (in Ukrainian).
 10. Kruchinin, M.V. & Kruchinina, G.A. (2012). Modelyrovanye protsessa formirovaniya professyonalnogo pravosoznaniya studentov neiuzydycheskykh spetsyalnostei v vysshem obrazovanii. Zhurnal Vestnyk Nyzhegorodskogo unyversyteta im. N.Y. Lobachevskogo [Modeling the process of formation of professional legal awareness of students of non-legal specialties in higher education. Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N.I. Lobachevskogo], 3 (1): 17–24 (in Russian).
 11. Kononenko, S.V. (2011). Teoriia i praktyka formuvannia pravovidomosti u maibutnikh yurystiv. Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Theory and practice of forming the legal consciousness of future lawyers. Visnyk Nationalnoyi Akademiyi Derzhavnoyi Prykordonnoyi Sluzhby Ukrayiny], 4. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_4_33 (in Ukrainian).
 12. Starodubtseva, O.M. (2018). Osobennosti vospitaniya professyonalnogo pravosoznaniya u kursantov vuzov voisk natsionalnoi hvardyy rossyiskoi federatsyy. Vestnyk THPU [Features of education of professional sense of justice among cadets of higher educational institutions of the troops of the National Guard of the Russian Federation. TSPU Bulletin], 5 (194): 226–231 (in Russian).
 13. Nikolayenko, S.I. (2014). Vykhovannia profesiinoi pravovidomosti maibutnoho yurysta u protsesi vyvchennia «Iurydychnoi psykholohii». Psykholohichna prosvita u

suchasnomu suspilstvi: metodolohiia, dosvid, perspektyvy [Education of professional legal consciousness of the future lawyer in the process of study of Legal psychology].

Psykhologichna prosvita u suchasnomu suspilstvi: metodolohiya, dosvid, perspektyvy: Materials of International Scientific-Practical Conference, 60–61 (in Ukrainian).

Kh.B. Romaniv (2020). ICT AS PEDAGOGICAL CONDITION IN THE COURSE OF STUDYING LAW. Law. Human. Environment, 11(3):13-22.

<https://doi.org/10.31548/law2020.03.002>.

Summary. *Social changes, development of legal support system, improvement of public life quality advance new demands on legal education and legal profession, in particular. Level of lawyers training at higher educational institutions requires search for new information methods and tools that should be used both in the training process at the level of providing relevant methodological material and in the course of legal sciences delivery, including provision of a law student with appropriate basis for independent training. Advanced technologies, the ICT, should contribute to creative potential of students, their professionalism and ability to perform legal tasks the students will actually deal with in their practice being simulated during learning process.*

It has been detected that the style and nature of educational process shapes students' attitude towards the chosen occupation and models the future of professional activities, so in order for law students to understand prospects of future professional activities, it is necessary to create appropriate psychological and pedagogical conditions. Such pedagogical conditions that shape professionalism of law students and the efforts of the state and higher education institution should be directed at, shall include: enriching legal information content and enhancing its importance through introduction of ICT; directing educational process to development of law values and moral guidelines by law students; special training of teaching staff with appropriate legal and informational competence; appropriate methodological support, which would include information technology; reproduction of situations using ICT, which would be as close as possible to the real ones; organization of communication between a student and a teacher, including using ICT; ensuring continuity of knowledge improvement through independent work; stimulating development of students' active legal position by creating single information and educational environment.

Keywords: *information and communication technologies, legal education, information society, legal consciousness, competence, legal information, legal knowledge*
